

İş Mahkemeleri Kanunu tasarısı ve Çalışma Komisyonu mütalâası ile Adalet Komisyonu raporu (1/542)

T. C.

Başbakanlık

Muamelât Genel Müdürlüğü

Tetkik Müdürlüğü

Sayı : 71 - 1333, 6 - 1553

27 . IV . 1949

Büyük Millet Meclisi Yüksek Başkanlığına

İş mahkemeleri hakkında Çalışma Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulunun 14 . IV . 1949 tarihli toplantısında Yüksek Meclise sunulması kararlaştırılan Kanun tasarısının gerekçesiyle birlikte sunulmuş olduğunu saygılarımla arz ederim.

Başbakan
Ş. Günaltay

GEREKÇE

Her memlekette İş Kanunlarının işçilere sağladığı hakların gerçek teminatı, o hakların ihkaki hususunda mevcut usullerdeki müessiriyet ve kolaylıklarda tecelli eder. İşçi ve iş veren münasebetlerinin zemini üzerinde her gün vukubulagelen ihtilâflar ve işçilerin ücret ve sair haklarına taallûk eden talep ve dâvaları iş hayatının düzen altında yürümesini zaruri kılan ihtiyaçlar karşısında hususi bir önem göstermekte ve hemen her memleket, dar gelirli büyük bir kütle teşkil eden işçilerin yaşama imkân'arı ile sıkı bir surette ilgili bulunan hakları üzerinde çıkacak ihtilâfların hususi kolaylıklarla halli ihtiyacını takdir etmiş bulunmaktadır. İşçinin haklarını adalet mercilerinde çabuk, kolay ve ucuz bir surette istihsal etmesini temin eden Özel İş Mahkemeleri Kanunları bu ihtiyacı karşılamak üzere çıkarılmışlardır.

Sanayi memleketlerinde oldukça eski bir maziye dayanan İş Mahkemeleri İş Kanunumuzun on yıllık tatbikat devresinde alınan neticelere göre bizim memleketimiz için de âcil bir ihtiyaç konusu halindedir. Bu hususta tesbit edilen işçi ve iş veren dilekleri ve İş Kanunu tatbikatını temin ve takiple görevli teşkilâtımızın tecrübe ve müşahedeleri aşağıdaki vâkıalar teyit etmektedir:

1. İşçiler haklarını istihsal için genel olarak mahkemeye başvurmaktan çekinmektedir. Bu çekingenliğin başlıca sebebi, dâvanın adı yargı mercilerinde tatbik olunan yargılama usullerine göre uzun zamana ihtiyaç göstermesidir. Halbuki işçinin âcil ve günü gününe karşılanacak ihtiyaçları, adaletin bu uzun zamana bağlı tecellisini beklemlerine müsait değildir.

2. İşçiler, yargılama masraflarını ve avukat ücretlerini kolayca ödiyecek durumda bulunmadıklarından ve çok kere ihtiyar edecekleri masrafların alacaklarından fazla tutacağını hesaba katarak mahkemeye başvuracak yerde idari mercilere ve ezcümle Bakanlığımız teşkilâtına dilekçe vermek yolunu tercih etmektedirler. Fakat idari mercilerin yetkileri dâhilinde yapabilecekleri uzlaştırıcı teşebbüsler dışında bu yol hakkın ihkaki teminden uzaktır. İdare ve yargı makamları arasındaki görev ayrılığı icabı olarak, hukuki ihtilâfların karara bağlanmasıyla görevli olmıyan makamlara yapılan müracaatlar çok kere faydalı bir netice vermemekte ve hattâ vazifeli olmıyan mercie müracaat eden işçi yapılan yazışma ve soruşturmalarla kaybolan zaman içinde, hakkının zaman aşımına uğraması durumuna da katlanmaktadır.

3. İşçi-işveren münasebetlerinin hususiyetleri, bu münasebetlerin ihtilâflı safhalarında da me-

selelerin sanayi hayatının iç yüzüne vâkıf bir gözle tetkik edilmesini gerektirmektedir. Halbuki alelâde adalet mercilerimizin ancak meslek adamlarınca bilinmesi lâzımgelen bu hususiyetleri göz önünde tutması ve her hâdisede bilirkişilerin düşüncesinden faydalanması vârit değildir.

4. Ehemmiyeti küçümsenmeyecek bir diğer âmil de, işçinin muntazaman iş başında bulunmak zorunda olması ve çalışmadan geçen zamanları için ücretten mahrum kalmak endişesidir. İşçinin tesiri altında bulunduğu bu şartlara psikolojik çekingenliğini ve hakkını aramak için nasıl hareket edeceğini bilmemesinden doğan güçlükleri ilâve edersek netice şudur ki İş Kanununun sağladığı birçok haklara ve Hukuk Yargılama Usulü Kanunumuzda yer bulan adli müzaheret hükümlerine rağmen işçiler, iş verenlere karşı kanuni haklarını kolayca aramak imkânına malik değildirler ve büyük bir işçi kütlesinin temerküz ettiği İstanbul, Adana, İzmir gibi şehirlerimizde işçilerin ücret vesair hakları üzerinde iş verenlere karşı dâva açacak yerde, Çalışma Bakanlığı teşkilâtına müracaatı tabii bir usul haline getirmiş olması, büyük sayıdaki küçük ihtilâfların hususi bir önemle ele alınması ve çabuk, ucuz, kolay yoldan hal şekline bağlanması lüzumunu teyit etmektedir.

Her halde bugünkü durumda birçok işçiler dâva açmak ve iş verenin mahkemede bulundurabileceği maktadır avukatlarla karşılaşarak haklarını kaybetmek korkusunun tesiri altında sarih haklarından feragat ederek kendilerine yapılan haksız muamelelere boyun eğmek tehlikesine mâruz bulunmaktadırlar.

Bakanlığımızca bu konuda Adalet Bakanlığı ile mutabık kalınarak hazırlanan kanun tasarısı aşağıdaki esas noktalara dayanmaktadır.

1. İş Kanunumuzun hak ihtilâfı olmaktan ziyade menfaat ihtilâflarına taallük eden uzlaştırma ve tahkim usulleri mahfuz kalmakla beraber, işçi ve işverenler arasındaki tek başlı hukuki ihtilâfların halli ile görevli özel iş mahkemeleri kurulacaktır.

2. İhtiyaç görülen il ve ilçe merkezlerinde açılması düşünülen bu mahkemelerde şifahi usule göre yapılacaktır.

Usulü mahkemeye ait mühletlerin Hukuk Mahkemeleri Usulü Kanunundaki hükümlere nazaran bâzı yabancı memleketlerde olduğu gibi kısaltılması düşünülmüştür.

3. İş mahkemelerinin teşkili suretine gelince: Adalet ve Çalışma Bakanlıklarınca tesbit edilecek esaslar dâhilinde muayyen endüstri bölgelerinde, birer sulh yargıcı ile meslekî bilgisi bakımından yetkili ve işçi ve işveren teşekkülleri tarafından gösterilen adaylar arasında Adalet ve Çalışma Bakanlıklarınca seçilecek birer üyeden (assesseur) teşekkül etmesi uygun görülmüştür.

4. İş mahkemelerine vâkı olacak müracaatlar her türlü yargılama masrafları ile tebligat ücret ve masraflarından, pul rüsumundan muaf tutulacak ve adalet meccani olarak sağlanacaktır.

Bu mahkemelerin kurulması ile teşkili mahakim ve muhakeme usulü bakımından, sosyal gelişmemize uygun ileri bir adım atılmış olacak ve bu yolda girilen fedakârlıklar, iş hayatımızın muhtaç olduğu hukuki kolaylıkların gerçekleşmesine ve sosyal huzurun kuvvetlenmesinde feyizli ve hayırlı yardımları görülecektir.

Çalışma Komisyonunun mütalâası

T. B. M. M.

Çalışma Komisyonu

Esas No. 1/542

Karar No. 17

12 . XII . 1949

Yüksek Başkanlığa

Çalışma Bakanlığı tarafından hazırlanıp Bakanlar Kurulu kararıyla, Başkanlıktan Meclis Yüksek Başkanlığına takdim edilen ve Bakanlıkça Adalet Komisyonuna havale buyurulan İş Mahkemeleri Kanunu tasarısının mumaileyh komisyonca tetkikiında Komisyonumuzu ilgilendi-

ren bu tasarı hakkında mütalâa istenmiş olmakla Komisyonumuz Adalet ve Çalışma Bakanlıkları temsilcileri (huzuriyle alınan izahattan sonra: 9. XII. 1949 tarihinde toplanarak incelemesini yapmıştır.

Tasarının heyeti umumiyesi üzerinde konuşmuş ve memleketimizde de ehemmiyetle mevkiini almış bulunan iş hukukunun iktisadi, içtimai ve adli cephelerden kolaylıkla ve en kestirme yoldan teminini yerinde görmüş ve bu tasarının kabulü halinde işçinin masrafsız ve en emin şekilde hakkını alabileceği ve iş verenin de haklarının korunabileceğine kanaat getirerek tasarının tümü üzerinde mutabakat hâsıl etmiştir.

Maddelere geçilmiş :

Madde 1 : Tasarı mahiyeti itibariyle İş Kanunu ile bu kanuna dayanılarak meydana gelmiş kurum ve müesseselerin iş verenlere ve işçilere taallük eden bütün hukuki ihtilâfını ve uzlaşmamazlığını kapsamına almış bulunması itibariyle maddenin ikinci satırında «İşçi sayılan kimselerin ve sendikaların iş veren veya iş veren vekilleriyle» diyerek sendikaların da gerek iş verenle hukuki münasebetlerinden ve gerekse temsil ettikleri işçilerin iş verenle olan karşılıklı hakların ihkakında bu kanundan istifade etmesinin temini yerinde görülmüştür.

Aynı maddenin İşçi Sigortaları Kurumuna ait olan ikinci hüküm kısmında daha vâzih davranmak için «Ödeneklere ait tebligata» itirazın değil hukuki ihtilâfın halli için açık bir hüküm koymak yerinde görülmüş ve «Bu mahkemeler İşçi Sigortaları Kurumu ile sigortalılar veya yerine tâyin olanlar arasındaki hukuki ihtilâflara da bakar». Ve «Kurumla iş verenler arasında İşçi Sigortaları kurumları kanunlarından mütevellit ihtilâflar dahi bu mahkemeler tarafından halledilir» denilmek suretiyle sigorta hakkındaki hükmün bu prensip dâhilinde halli muvafık görülmüştür.

Aynı maddenin son fıkrasının son satırındaki o yerdeki görevli mahkeme yerine «O yerde görevlendirilecek mahkeme» şeklinde yazılması, eskiden görevli değil yeniden görevlendirilecek mahkeme olması itibariyle muvafık düşeceği sonucuna varılmıştır.

Madde 2 : Bu maddenin birinci fıkrasında sulh yargıcı tâbirinin yerine, iş mahkemeleri bu iş için görevlendirilen yargıcın başkanlığında» diyerek ister yeni teşkil olunsun, ister sulh

veya asliye yargıcı olsun hangi yargıç görevlendirilmiş ise onun başkanlığında teşekkül edeceğini tesbit etmek kanunun ruhuna daha uygun görülmüştür. Bu maddenin ikinci fıkrasında işçi temsilcilerinin seçiminde o yerde sendika yoksa en yakın işçi sendikasına salâhiyet verilmiştir. Halbuki yakın sendika bulunmayan ve hayat şartları ve işçilik durumu bambaşka bulunan ve iş mahkemesinin tesisi zaruri görülen yerlerde İş Kanununa göre işçi mümessilleri bulunmaktadır. Bu mahkemeye temsilci işçinin mümessiller tarafından seçilmesi maslâhata daha uygun görüldüğünden «Sendika olmayan yerlerde işçi mümessilleri tarafından gösterilecek on ikişer..» kaydının ve hükmünün ilâvesi düşünülmüştür.

Madde 3 : Bu maddenin D fıkrasında «Ağır hapsi müstelzim bir suçtan sanık» kaydıyla sanık olanların da adalet kürsüsüne alınmaması mütalâa edilmiştir.

e) Fıkrasının «Bir yıldan beri iş veren, iş veren vekili veya işçi» diyerek iş veren vekilinin de üye olmak sıfatı kabulü doğru görülmüştür.

Bu maddenin F fıkrası aksi kabul edildiği takdirde iş veren ve işçi ihtilâflarında hiç bir alâka ve menfaatleri olmayacağı ve bilâkis ihtisas sahibi vatandaşlar bulunacağı ve binaenaleyh daha faydalı olacakları mülâhaza edilerek fıkranın kaldırılması yerinde görülmüştür.

Madde 4 : İş mahkemesinin yalnız temsilcilerinin reddini ihtiva eden bir madde olması, mahkemenin yargıcının başka usul ile reddi gibi bir neticeyi vermesi itibariyle esaslıca üzerinde durulmuş ve temsilcilerin yargıç evsafını taşımamaları işi bölüme süreklemiş ise de Komisyonumuz teşekkül anından itibaren neticeye kadar kararda aynı hak ve salâhiyetleri görmüş bulunduğu mahkeme kurulu, yargıç ve temsilcilerin reddini aynı madde çerçevesine aldığı mütalâa etmiştir.

Bu sebepten :

Birinci fıkraya iş mahkemesinin kaydından sonra «Yargıç ile» kaydını ilâve etmiştir ve fıkrayı bu kelimenin ilâvesiyle kabul etmiştir.

Yukarki yargıç kelimesinin ilâvesi neticesi ikinci fıkranın başındaki üç satır yerine «ret talebi Hukuk Yargılama Usul Kanununda yargıçlar hakkında kabul edilen sebeplerden birisi ile yapılabilir. Eğer ret talebi yalnız yar-

gıç hakkında ise aynı hükümler tatbik olunur. Temsilci üyeler hakkında ise iş mahkemesi tarafından tetkik edilir.

Toplu olarak mahkeme kurulu hakkında ise yine umumi hükümler dairesinde ve yargıca tebaan tetkik olunur ve verilecek karara göre mahkeme teşkil olunur » dedikten sonra üçüncü maddenin devamı olarak ve « ancak ret talebinin kabulü hakkındaki ...) diye devâm eden fıkranın aynen yerinde kalmasını mütalâa etmiştir.

Ret taleplerinin kırk sekiz saat içinde karara bağlanması mütalâa edilmiştir. Her suiniyetin usul kanunlarımızda bir cezai müeyyidesi bulunması esas kabul edildiğine göre burada da işin derece ve hacmine göre işçinin içtimai vaziyetine nazaran bir ceza müeyyidesi konması mütalâa edilmiş ve son bir fıkra olarak « suiniyetle ret talebinde bulunduğu sabit olanlar bir liradan beş liraya kadar para cezasına mahkûm edilir » hükmünün ilâvesi yerinde görülmüştür.

Madde 5 : Bu maddede sulh işi ele alınmış ve taraflardan birisi gelmediği takdirde teşebbüsün akamete uğradığı kabul edileceği hükmü konmuştur.

Boşanma dâvalarında tatbik edilen bu sulh teşebbüsü tecrübeler neticesinde işi geciktirmekten başka bir netice vermediğine göre bu hükmün burada konması yerinde değilse de kabulü takdirinde iş veren her iş dâvası için mahkemeye gelmeyeceği ve esasen bir kanuni temsileisi olarak vekili bulunacağına ve işçinin de sendika tarafından temsil edilebileceğine ve bu suretle o gün işinden ve ücretinden mahrum kalmamak istiyeceğine ve belki de iş verenle karşı karşıya gelmek dahi istemiyeceğine nazaran bizzat hazır bulunmak şartının yanına « veya kanuni mümessillerinin » cümlesini koymak suretiyle umumî ahkâmı da lüzumsuz yere zedelememek icabeder kanaatine varılmıştır.

Madde 6 : Bu madde kanunun ruhu olan sürat ve suhuletin temini yollarını dercetmiş olması itibarıyla üzerinde ehemmiyetle durulmuş ve :

Birinci fıkrada kararın tefhiminden itibaren olanlar hakkında yedi gün kabul edildiği gibi gıyabi olanlar için de kararın tebliğinin esas alınması umumi kaideye uygun düşeceğinden ve iş mahkemeleri mutlak olarak iş dâvalarını hal-

ledeceğine göre fıkranın « kararları tefhim tarihinden itibaren ve gıyaben verilen kararlarda tebliğ tarihinden itibaren hükmolunan miktar ne olursa olsun yedi gün zarfında diyerek redaksiyonu raporte edecek komisyona ait olmak üzere yazılması ve bu prensipin kabulü uygun görülmüştür. Sürati istihdaf eden ikinci fıkrada Yargıtay'ın tetkikini müddetlendirmemek doğru ise de bilhassa işçilerin durumları göz önüne alınarak, şifahi ve seri usulü muhakeme ile basit bir şekilde hükme iktiran ettirilen dosyaların tetkikinde zorluk olmayacağı düşünülerek ve İcra ve İflâs Kanununun merci kararlarının bir ay zarfında Yargıtayca karara bağlanacağı sürat ve suhulet noktasından kabul edilmiş olmasına kıyasen bu işte de evrakın intacı için bir müddet konması faydalı mütalâa edilerek «Yargıtayca iki ay içinde tetkik edilerek karara bağlanı» diye hüküm konması tensip edilmiştir.

Madde 11 : Bu madde iş mahkemesinin vazife gördüğü zamanda temsilci üyelere verilecek ücretin tesbitini göstermektedir. Yalnız bu üyelerin işten kalma günü tam veya birkaç iş saati-ne göre ücretin tanzim edileceğini Bakanlık-ların yapacakları bir tarifede görececek isek de Komisyonumuz bu maddenin sonuna «Çalışma Bakanlığınca ödenecek huzur ücreti işçi mümessili üyenin aldığı günlük ücretten aşağı olamaz» şeklinde yazılmasını mütalâa etmiştir.

Ayrıca mütalâa :

Temsilci üyelerin seçilmiş vatandaşlardan olması ve bu sıfatlarıyla mahkemeyi teşkilden sonra her türlü yargıç vasfıyla tahkikat, tetkikat ve karara iştirak edeceklerine göre bu vazifeleri sırasında yapacakları suçlardan dolayı ne gibi ahkâma tâbi olacaklarına dair tasarıda bir hükme tesadüf edilememiştir. Bu cihetin Adalet Komisyonunca bir sonuca bağlanması da düşünülmüştür.

Komisyonumuzun tasarıda hakkındaki mütalâaları yukarıya derecedilmekle Adalet Komisyonuna arz edilmek üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Çalışma Ko.	Sözcü	Kâtip
Erzurum	Denizli	İstanbul
Ş. Koçak	H. Oral	A. R. Arı
Ankara	Burdur	Kars
M. Aksölcü	Dr. M. Ş. Korkut	Dr. E. Oktay
Manisa		Yozggad
Dr. M. N. Otaman		K. Erbek

Adalet Komisyonu raporu

T. B. M. M.

Adalet Komisyonu

Esas No. 1/542

Karar No. 27

17 . I . 1950

Büyük Millet Meclisi Başkanlığına

İş Mahkemeleri hakkında Çalışma Bakanlığınca hazırlanan ve Bakanlar Kurulu kararı ile Yüksek Meclise sunularak Komisyonumuza havale buyrulan tasarı, Komisyonumuzda Çalışma Bakanı ve bu Bakanlık Hukuk Müşaviri ile Adalet Bakanlığı temsilcisi Hukuk İşleri Genel Müdürü huzurları ve bu tasarı hakkında Çalışma Komisyonumuzun mütalâası ile birlikte incelendi:

Tasarı esas itibariyle, işçilerle iş verenler arasında çıkan muayyen hukuk uyuşmazlıklarının iş hayatına ait bilgi ve tecrübelerinden istifade edilmek üzere işçi ve iş veren temsilcilerinin iştiraki ile, lüzum görülen yerlerde İş Mahkemeleri kurulmasını ve bu mahkemelerde dâvaların çabuk, kolay ve her türlü resim ve harçtan muaf bir surette görülmesi için özel usul hükümleri tedvin edilmesini derpiş etmektedir.

Tasarının tümü üzerinde cereyan eden tartışmalar neticesinde bu suretle teşkili düşünülen mahkemelerin Anayasa muvacehesindeki durumu gözden geçirilmiş, böylece ayrı bir kanunla kurulacak mahkemelerde işçi ve iş veren üyelerin yargıca terfîk edilmesinde ve bunların yargı görevine katılmasında Anayasamız hükümlerine bir aykırılık görülmemiştir. Esasen halk arasından seçilmiş üyelerle mahkeme teşkili esasının, memleketimizin hukuk geleneklerinde emsali bulunduğu, hukuki bünyesi bakımından Anayasamızın esaslarına muvazi mevzuat sistemleri olan birçok garp memleketlerinde de, sanayileşmenin icabı olarak ortaya çıkan sosyal ihtiyaçlar göz önünde tutularak on dokuzuncu asrın başından itibaren (Conseils des prud'hommes) prudom meclisleri ismi altında iş mahkemelerinin kurulmuş ve zamanla gittikçe gelişmiş olduğu, muasır medeniyet dünyesinde hemen her memleketin adli sistemi içinde genel mahkemelerden ayrı olarak, çalışan zümrelerin çalışma hayatı ile ilgili ihtilâf ve dâvalarının özel mahiyetine uygun kolaylıkları sağlayan İş Mahkemelerinin mevcut olduğu da tesbit ve müşahede olunmuştur.

Yabancı memleketlerin bu sahadaki mevzuat

tının esasları hakkında Hükümet temsilcilerinden gerekli izahat alınmış ve bu mahkemelerin gerek teşekkül tarzı ve bünyesi, gerekse görevlerinin hudut ve şümulü ve yargılama usulünde gözetilen kolaylıklar bakımından her memlekette kendi şartlarına göre özellikler bulunmakla beraber, aşağıdaki ana vasıfları ihtiva etmekte olduğu anlaşılmıştır :

1. Fransa, Belçika ve İsviçre'nin birçok kantonlarında kabul edilen usule göre iş mahkemeleri, esas itibariyle, mahallî halk tarafından seçilen işçi ve iş veren üyelerden tereküp etmektedir.

2. Almanya, İsveç ve bâzı Lâtin Amerika memleketlerinde ise, işçi ve iş veren meslek teşekküllerince seçilen (assesseurs) üyeler, meslekten yetişme bir yargıca başkanlığında kurulan mahkemeye terfîk edilmektedir.

3. İş mahkemeleri, Fransız mevzuatına göre yalnız ferdî iş ihtilâflarına bakmakla görevli olduğu halde, İsveç'te yalnız kolektif sözleşmelerden doğan ihtilâflara, Alman sistemine göre ise gerek ferdî ve gerek kolektif sözleşmelerden ve iş mevzuatının tatbikatından ileri gelen ihtilâflara şâmil bir görev ve yetkiyi haiz bulunmaktadır.

4. İş mahkemelerinin hemen her yerde hukuk ihtilâflarını, mahdud bâzı memleketlerde ise iş mevzuatına aykırı fiillerden doğan ceza dâvalarını da tetkik ve rüyet etmekte olduğu ve fakat yeni hak ve menfaatler tesisine mâtuf olarak iş mukavelesi şartlarının tadili yolunda ortaya çıkan ekonomik menfaat ihtilâflarının iş mahkemelerinin görevi dışında bırakıldığı görülmektedir.

5. İş mahkemelerinde uyuşmazlıkların sulh ve uzlaştırma yoluyla halli esas olup dâvaların şifahî yargılama usulü ile ve mümkün mertebe kısa müddetlere tâbi tutularak görülmesi, harç ve resimden muaf olması başlıca karakteristik noktaları teşkil etmektedir.

Hükümet gerekçesinde de belirtilmiş olduğu üzere, memleketimizde işçi ve iş verenler arasındaki hukuk uyumsuzluklarının, iş hayatının icaplarına yakından vâkif temsili unsurların iştiraki ile, çabuk, kolay ve meccani bir surette halledilmesini hedef tutan bu Kanun tasarısı memleket ihtiyacını karşılayıcı mahiyette olduğu anlaşılabilir müzakereye şayan görülmüş ve maddelerin müzakeresine geçilmiştir.

Madde 1 : Hükümet tasarısında iş mahkemelerinin görevinin 3008 sayılı İş Kanununun şümulü ile mukayyet olup olmadığı açıkça ifade edilmediği görülerek, iş mahkemelerinin görevinin İş Kanununun şümul sahası ile sınırlandırılması düşünülmüş, bununla beraber İş Kanununun şümulüne esas olmak üzere, o kanunun ikinci maddesinin A fıkrasındaki sarahate göre iş yerinin mahiyeti itibariyle yolunda işliyebilmesi için günde en az on işçi çalıştırmayı icabettirmesi hakkındaki kıstasın Çalışma Bakanlığının idari mahiyetteki kesin kararları ile uygulanmakta olması dolayısıyla, mahkemenin görevli olup olmadığı meselesinin hallinde, ayrıca Danıştayın kazai denetemesine tâbi bulunan bu idari kararların esas tutulmasının, görevli yargı merciinin tâyini bakımından istikrarsızlığı mucip olabileceği de nazara alınarak iş mahkemelerinin görevi sınırlandırılırken iş yerlerinin işçi sayısı gibi mütehavvil bir vasfın ölçü teşkil etmesi isabetli mütalâa edilmiştir. Buna mukabil İş Kanununun ikinci maddesinin Ç fıkrası gereğince bu kanunun şümulü dışında bulunan «Çiftçilik, deniz ve hava işleriyle bir ailenin fertleri veya yakın akrabası bir araya toplanarak ve aralarına dışardan başka işçiler katılmıyarak ev içinde yapılan işlerde» çalışanlara ait dâvalar, mutlak surette iş mahkemelerinin görevi dışında bırakılmıştır. Bu suretle Hükümet tasarısının birinci maddesinin birinci fıkrasında yapılan değişikliğe göre, İş Kanununun ikinci maddesinin Ç fıkrasında istisna edilen muayyen işler dışında kalan her türlü işlerin yapıldığı iş yerlerinde çalışanlar, bu iş yerlerinin, çalıştırılan işçi sayısı bakımından İş Kanununun şümulüne dâhil olup olmadığına bakılmaksızın, iş verenleriyle aralarında taaddüs eden muayyen hukuk uyumsuzluklarının halli bakımından iş mahkemelerinin yargı görevinin mevzuuna dâhil olacaklardır. Hükümet tasarısında iş mahkemelerinin « Lüzum görülen

il ve ilçelerde» kurulacağı hakkındaki sarahat, Çalışma Komisyonunun mütalâasına uyularak değiştirilmiş ve il ve ilçe merkezi olmadığı halde iş faaliyetinin kesafeti itibariyle önemli görülen yerlerde iş mahkemelerinin teşkiline imkân verilmesini temin edecek surette «Lüzum görülen yerlerde» şeklinde mutlak ve umumî bir ifade kullanılmıştır.

Hükümet tasarısında sendikalar tarafından ve sendikalar aleyhine açılan işle ilgili dâvalara dair bir hüküm bulunmaması bir noksan olarak mütalâa edilmiş, 5018 sayılı İşçi ve İş Veren Sendikaları ve Sendika Birlikleri hakkındaki Kanunun 4 ncü maddesinin E fıkrasına göre sendikaların açacakları ve bu sıfatla aleyhlerine açılacak hukuk dâvalarına da iş mahkemelerinde bakılacağı hakkında maddeye bir fıkra eklenmiş, bu suretle Çalışma Komisyonunun mütalâasına esas itibariyle uyulmuş ve A fıkrası böylece vücut bulmuştur. Hükümet tasarısında İşçi Sigortaları Kurumu tarafından hak sahibi kimselere yapılan muayyen tebligata karşı vâkı olacak itirazlara munhasır olarak kabul edilmiş bulunan görev, Çalışma Komisyonunun mütalâası uygun görülerek, bu kurum ile ilgili sigortalılar veya yerine kaim olan hak sahipleri arasındaki her türlü uyumsuzluklara şümil olacak tarzda genişletilerek gittikçe gelişen içtimalî sigortalıların ait tatbikatın meydana getirdiği ihtiyaçları karşılayıcı bir hüküm de bu suretle tedvin edilmiştir.

İş mahkemelerinin bu esaslar dâhilinde tesbit edilmiş olan yargı görevi, kanunla muayyen olan taraflar arasında belirli mahiyetteki hukuk uyumsuzluklarını kapsamakta ve madde metninde geçen hukuk uyumsuzlukları ve dâvaları tâbiri İş Kanunu gereğince hakem kurulunun karar yetkisi dâhilinde bulunan mecburi tahkine tâbi menfaat ihtilâflarını ve her türlü delali dâvaları tabii olarak ait buldukları mercilere bırakmaktadır.

Hükümet tasarısındaki birinci maddenin birinci fıkrası, iş mahkemesinin görevini yalnız işçinin iş akdinden ve İş Kanununa dayanan hak icdialarından doğan dâvalara munhasır gösterecek bir şekilde kaleme alınmış bulunduğundan, bu fıkra dâvanın gerek işçi ve gerek iş veren tarafından açılması haline şâmil olacak ve karşılıklı mâna ifade etmesini sağlayacak şekilde yuzuhlandırmıştır.

Tasarının birinci maddesinin sor fıkrasına, iş mahkeme'lerinin kurulmamış olduğu yerlerde uygulanacak usulün, yargıcin reddi ve yedek üyeler'e mahkemenin teşkiline imkân olmaması gibi fiilî ve hukukî imkânsızlık hallerine de teşmilini temin eden bir hüküm ilâve edilmiştir. Hükümet tasarısındaki «görevli mahkeme» tâbiri yerine, Adalet Bakanlığının vaziyetin icabına göre görevlendirmek yetkisini tebarüz ettirmek üzere, «görevlendirilecek mahkeme» tâbiri ikame edilmiştir. İşbu son fıkranın istihdaf ettiği gaye bu gibi hallerde, işçi ve iş veren temsilci üyelerin yargıca katılmasından maada bütün diğer hususlarda bu kanundaki esas ve usullerin uygulanmasından ibaret olduğundan, bu maksada göre fıkra metnine vuzuh verilmiştir.

Madde 2 : Hükümet tasarısında iş mahkemesinin sulh yargıcının başkanlığında bir iş veren ve bir işçi temsilcisinden teşekkül edeceği hakkındaki hüküm, daha geniş imkânlar dâhilinde bu usulün cereyanını temin için «bu iş için görevlendirilecek yargıcın başkanlığında» denilmek suretiyle Adalet Bakanlığının vaziyetin icabına göre sulh veya asliye yargıcını görevlendirmesine müsait şekilde ifade edilmiştir. İş veren veya işçi temsilcisi üyelerin seçilme ve tâyin şekilleri üzerinde durulmuş, iş veren temsilcilerinin iş veren sendikasının bulunmadığı yerlerde en yakın ticaret ve sanayi odaları tarafından seçilmesinde isabet görülmekle beraber, işçi temsilcilerinin sendikalar tarafından seçilmesi hakkındaki hükmün tatbikatta güçlükler doğurabileceği düşünülmüş, mevzuatımıza göre sendikaların ticaret ve sanayi odaları gibi mecburi mahiyette teşekküller olmaması sebebiyle memleketimizin birçok yerlerinde işçi sendikası bulunmadığı da göz önünde tutularak, 3008 sayılı İş Kanunumuzun 78 nci maddesi gereğince memleketimizin her tarafında İş Kanununa tâbi iş yerlerinde temsilci işçi seçilmesi mecburi olduğuna göre iş mahkemelerine katılacak işçi temsilcilerinin bütün memlekete şâmil olarak mevcut bulunan temsilci işçiler tarafından seçilmesinin isabetli olacağı neticesine varılmış ve bu madde bu şekide tesbit ve kabul olunmuştur. Seçimlerin şekil ve usullerine ait teferrüatın tüzükle tesbit edilmesi daha uygun görülerek Hükümet tasarısındaki ikinci fıkraya bu cihet ilâve edilmek suretiyle değiştirilmiştir. Bu suretle seçilecek üyeler arasından

Adalet ve Çalışma Bakanlıklarınca yapılacak tâyin muamelesi, bu göreve getirilmek ehliyeti bakımından gerekli şartların usulen kontrol ve teyidinden ibaret olup Türk Milleti adına yargı yetkisini kullanacak olan mahkemeye katılan üyelerin seçim yolu ile bu göreve getirilmeleri, esas itibariyle maksada daha uygun olarak mütalâa olunmuştur.

Temsilci üyelerin tâyinlerini mütaakıp başkan tarafından kendilerine yemin ettirilmesi hakkındaki hüküm bu yeminin öneminin ayrıca belirtmesinin temini bakımından, ayrı bir madde halinde tedvin edilmek üzere bu madde metninden ayrılarak müstakil bir madde halinde tesbit olunmuştur.

Asli üyelerin bulunmadığı hallerde yedek üyelerle mahkemenin teşkiline dair olan hüküm ise « başkan tarafından çağırılarak » kaydı ile vuzuhlandırılmış ve Hükümet tasarısının ikinci fıkrasındaki görev sürelerine müttalîk hüküm de işbu son fıkraya alınmıştır.

Madde 3 : Hükümet tasarısının ikinci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan yemin hükmü, kanunlara riayet hususunu da şümulüne almak üzere, bu yeni maddeye mevzu teşkil etmiştir.

Madde 4 : Hükümet tasarısının 3 ncü maddesinin başındaki « iş veren ve işçi temsilcisi olarak » kaydı zait görülerek çıkarılmış, tasarıda iş mahkemesinde görevlendirilme hakkındaki ifade, üye seçilme şartlarına mâtuft olduğundan, madde buna göre değiştirilmiş, iş mahkemesine üye seçlebilmek için lâzımgelen şartlar arasında « medeni ve siyasi haklardan mahrum olmamış bulunmak » şeklinde ayrı bir fıkra ilâve edilmiş, Hükümet tasarısındaki e fıkrasına fâsılah ve mevsimlik işlerde çalışanlar için bir yıldanberi çalışmış olmak kaydının nasıl uygulanacağını açıklamak üzere, bu gibiler hakkında bir kıstas konulmuştur. Sendikaların veya ticaret ve sanayi odalarının yönetim kurullarında üye bulunmak hakkında Hükümet tasarısında mevcut şartın, memleketimizdeki iş hayatının henüz yeni gelişme safhasında bulunması ve meslekinde temayüz ederek bu gibi teşekküllerin yönetim kurullarına üye seçilmiş olan işçi ve iş verenlerin iş mahkemelerinde görev almalarına mâni hükümler konulmasının bugün için faydadan ziyade mahzuru mucip olacağı düşünülmüş ve Çalışma Komisyonunun mü-

talâasına uyularak bu şart metinden çıkarılmıştır.

Madde 5 : Gerek işçi ve gerek iş veren veya vekili tarafından bu kanuna göre iş mahkemesinde açılacak dâvalarda hangi yer mahkemesinin yetkili olduğunu göstermek üzere tedvinine lüzum görülen bu madde, Hükümet tasarısında derpiş edilmemiş olan bir ihtiyacı karşılamaya mâtuf bulunmaktadır. Bilhassa işçilerin içinde buldukları şartlar bakımından, dâva olunanın ikâmetgâhı mahkemesinde dâva açmaya mecbur kalmalarından doğabilecek güçlüklerin önlenmesi maksadiyle, bu dâvaların, dâva olunanın Medeni Kanun gereğince ikâmetgâhı sayılan yer mahkemesinde açılabileceği gibi, işçinin işini yaptığı iş yeri için yetkili yer mahkemesinde de görülebileceği esası konulmuş, kamu intizamı bakımından konulan bu yetki hükmünün hilâfına mukavele olunamayacağı da tasrih edilmek suretiyle iş verenlerin işçiler tarafından aleyhlerine dâva açılmasını güçleştirmek üzere iş mukavelelerinde veya iş yeri dâhilî talimatnamelerinde başka yargı mercii tâyin etmeleri önlenmiştir. İş yerinin bulunduğu yer mahkemesinde yetkili olması esası, İşçi Sigortaları Kurumu aleyhine açılacak dâvalarda yetkili mercii tâyin etmek 4772 sayılı Kanunun 67 nci maddesi ile 5417 sayılı İhtiyarlık Sigortası Kanununun 38 nci maddesindeki hükümlere de muvazi bulunmaktadır. Fransa, Belçika, Yugoslavya ve Portekiz kanunlarında da iş mahkemelerinde açılacak dâvalar için, umumi hukuk usulü hükümlerinden ayrı olarak hangi yer mahkemesinin yetkili olacağı hakkında benzer hükümler mevcuttur.

Madde 6 : Hükümet tasarısında iş mahkemesinin işçi ve iş veren üyelerinin reddi hakkındaki usul esas itibariyle kabule şayan görülmekle beraber, asli üyelerle birlikte yedek üyelerin de tamamen reddedilmiş olması veya yargıyla bir üyenin yahut mahkemenin toptan reddedilmesi hallerini ayrı ayrı karşılayacak sarîh hükümler bulunmadığı takdirde, tatbikatta birçok güçlüklerle karşılaşılacağı mülâhaza olunduğu gibi, işçi veya iş veren üye hakkındaki ret talebinin reddine dair mahkemece yedek üye alınarak verilen karara karşı Yargıtaya başvurulmasının kanunun hedef tuttuğu sürat gayesini haleldar edeceği de göz önünde bulundurularak bu husustaki itirazların mahkemenin bölgesi

içinde bulunduğu ağır ceza mahkemesince karara bağlanması daha uygun görülmüş ve madde metni bu esaslara göre değiştirilerek kabul edilmiştir.

Madde 7 : Hükümet tasarısındaki 5 nci maddede olduğu gibi iş mahkemelerinde şifahî yargılama usulünün uygulanması yerinde görülmüş şu kadar ki, ilk oturumda tarafların bizzat veya vekilleri vasıtasıyla bulunmak şıklarından birini tercih hususundaki haklarını takyit edecek bir mecburiyet konulması doğru olamayacağından, Çalışma Komisyonunun mütalâası da nazara alınarak, buna dair hüküm tasarıdan çıkarılmış, İş Kanununun 79 ncu maddesinde: «Tek başlı iş ihtilâfında alâkadar her bir işçinin iş verenle uzlaştırılması, mümessillerin aracılığı ile olur. Uzlaşma tarafların ve mümessillerin imzalıyacıkları bir zabıt varakasıyle tesbit olunur. Ancak bu suretle uzlaşmadığı takdirde mahkemeye baş vurulabilir.» denilmekte olduğundan, işçi ile iş veren arasında bu hükme göre uzlaşma yoluna gidilmemiş olmasının açılan dâvanın kabulüne ve devamına mâni olamayacağıın belirtilmesi lüzumlu ve faydalı görülmüştür.

Madde 8 : Hükümet tasarısının 6 nci maddesinde yargılamanın çabukluğunu sağlamak için konulmuş olan usul hükümleri muvafık görülmüş, ancak diğer mümasil hükümlerle tenazuru temin için yedi günlük temyiz müddeti sekiz güne çıkarılmış, iş mahkemelerinin kararlarının Yargıtaya diğer işlere tercihan tetkik edilmesi hakkındaki hükümde isabet görülmüyerek ve Çalışma Komisyonunun mütalâasına da uyularak, bu kararların Yargıtaya iki ay zarfında karara bağlanacağı belirtilmekle iktifa edilmiştir. Hükümet tasarısındaki son fıkrada Yargıtay kararlarına karşı ısrar edilemeyeceği yolunda mevcut hüküm de mahkemelerin içtihat serbestisini takyit edeceği cihetle, kararlardaki isabet ve emniyetin sürat gayesine feda edilmesi yerinde görülmediğinden ısrarın caiz olmadığına dair olan kısım maddeden çıkarılmış ve karar tashihi yapılamayacağına mütedair hüküm aynen kabul olunmuştur.

Madde 9 : Hükümet tasarısının, iş mahkemelerinin çalışma zamanlarını işçilerin serbest kalabilecekleri gün ve saatlere göre ayarlamak hususunda bâzı yabancı memleketler mevzuatından mülhem olduğu anlaşılan yedinci maddesi hükmü, «Haftanın münasip günleri ve iş ba-

kımından günün münasip saatleri» şeklinde de-
ğiştirilerek daha umumi ve ihtiyaçlara daha el-
verişli bir ifade tarzı ile kabul edilmiştir.

Madde 10 : Hükümet tasarısındaki 8 nci
maddenin ihtiva ettiği usulün, memleketimizde
işçilerin iş verenlerle ücret ve sair hak iddialarından mütevellit ihtilâflarının halli hususunda dâva açmak külfetinden kaçınarak umumiyetle Çalışma Bakanlığı veya mahallî hükümet teşkilâtına veya diğer idari mercilere dilekçe ile baş vurmalarından ileri gelen bir durumu karşılamak ihtiyacına dayandığı verilen izahattan anlaşılmuş, vatandaşların bilgisizlik veya sair sebeplerle, ihtilâflarını karara bağlamıya yetkili olmıyan idari mercilere müracaat etmeleri neticesinde bu işlerin geri kalması ve bazan idari teşebbüslerden semere alınsa bile birçok hallerde delillerin kaybolmasına ve zaman aşımına yol açan durumlara mahal kalmamasını sağlamak bakımından, idareye yapılan müracaatların görevli mahkemelere re'sen intikal ettirilmesi yerinde görülmüş, ancak dâvanın açılmış sayılması için lâzımgelen şekli muamelelerin tamamlanması ve mahkemenin idarece vâkı tevdi ile bağlı kalmıyarak görevsizlik kararı vermek yetkisinin mahfuz bulunduğunun belirtilmesi uygun bulunmuş ve madde bu değişiklikle kabul edilmiştir.

Madde 11 : Hükümet tasarısındaki 9 ncu maddenin sadece işçiler tarafından açılan dâvaların tebligat ücretinden ve her türlü resim ve harçlardan muaf olduğunu ifade etmekte olduğu görülerek, dâvanın işçi aleyhine neticelenmesi takdirinde dahi kanunun istihdaf ettiği gayeye uygun bir himayenin gerçekleşmesi için bu muafiyetin iş verenler tarafından açılan dâvalara da şâmil olmasının gerek işçilerin menfaati ve gerekse tatbikatın selâmeti bakımından zaruri bulunduğu düşünülmüş ve Hükümet tasarısındaki «İşçiler tarafından» kaydı çıkarılarak muafiyetin mutlak ve mütekabil mahiyette olmasını sağlayacak şekilde tesbit olunmuştur.

Madde 12 : İş mahkemesinin işçi ve iş veren temsilcisi üyelerinin gerekli vasıfları kaybetmeleri veya muayyen müddeti aşan devamsızlıkları halinde, mahkemenin bölgesi dâhilinde bulunduğu ağır ceza mahkemesinin kararı ile görevlerinden çıkarılmaları lüzumlu görülmüş, Hükümet tasarısında mevcut olmıyan bu hüküm ko-

misyonumuzca tasarıya eklenmiştir.

Madde 13 : Çağırıldıkları oturuma gelmiyen işçi ve iş veren temsilcisi üyeler hakkında Hükümet tasarısının 10 ncu maddesindeki inzibati para cezasına ait müeyyide hükmü, 12 nci maddede yazılı devamsızlık haline munhasır veya takdirî mahiyette olmak üzere kabul edilmiş ve tekerrür halinin ayrıca derpiş edilmesine lüzum görülmemiştir.

Madde 14 : Hükümet tasarısının 11 nci maddesinde iş mahkemesinin işçi ve iş veren temsilcisi üyelerine gördükleri vazife karşılığı olarak verilecek huzur ücretine dair hüküm, Çalışma Komisyonunun bu ücretin işçinin mensup olduğu iş yerinde almakta bulunduğu gündelikten daha az olmaması hususundaki mütalâasına uyularak, değiştirilmek suretiyle kabul edilmiş, diğer taraftan iş mahkemesinin başkanı olan yargıcın diğer işlerine munzam olarak bu işle görevlendirilmiş olması takdirinde aynı esaslar dairesinde ayrıca ödenek alması ve ödeneğin de işçi ve iş veren temsilcileri hakkında olduğu gibi Çalışma Bakanlığınca ödenmesi uygun mütalâa olunarak madde bu değişikliklerle kabul edilmiştir.

Madde 15 : Bu kanunda sarahat bulunmıyan hallerde Hukuk Muhakemeleri Usulü Kanununun uygulanması tabii ve zaruri olmakla beraber mezkûr kanunun muayyen hükümlerine yapılan atıfların tahdidî mânayı tazammun etmesini önlemek ve tatbikatta herhangi bir tereddüde meydan vermemek üzere Hükümet tasarısında bulunmıyan bu hüküm yeniden tedvin edilerek bir madde halinde tasarıya eklenmiştir.

Madde 16 : Bu madde, İş Kazaları, Meslek Hastalıkları ve Analık Sigortası ile İhtiyarlık Sigortası kanunlarında gösterilmiş olan yetkili yargıç mercilerine dair hükümlere lüzum kalmamış olması bakımından bu hükümlerin sarahaten kaldırılmasını ifade etmek üzere tasarıya komisyonumuzca ilâve olunmuştur.

Madde 17 : Hükümet tasarısındaki 15 nci madde aynen alınmıştır.

Madde 18 : Hükümet tasarısındaki 16 nci madde aynen kabul edilmiştir.

Kamutayın Yüce tasvibine arz olunmak üzere Yüksek Başkanlığa sunulur.

Adalet Komisyonu Başkanı

Sözcü

Konya

Ankara

Hulki Karagülle

Emin Halim Ergun

Kâtip Erzurum Ş. İbrahimhakkoğlu	Afyon K. Hazim Bozca	Denizli N. Küçüka	İzmir Muhalefetimle E. Oran	Kayseri S. A. Feyzioğlu
Afyon K. Söz hakkım mahfuz H. Dinçer	Balıkesir O. N. Burcu	Bursa A. Akgüç	Manisa K. Coşkunoğlu	Manisa F. Uslu
		Mardin M. K. Boran	Rize Dr. S. A. Dilemre	

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

İş Mahkemeleri Kanunu tasarısı

BİRİNCİ MADDE — İş Kanununa göre işçi sayılan kimselerin iş veren veya iş veren vekilleriyle yaptıkları iş akdinden ve İş Kanununa dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyumsuzluklarının çözülmesi ile görevli olarak lüzum görülen il ve ilçelerde İş mahkemeleri kurulur. Bu mahkemeler İşçi Sigortaları Kurumu tarafından hak sahibi kimselere yapılacak yardım ve bağlanacak ödeneklere ait tebligata karşı vâkı olacak itirazları da tetkik eder.

İş mahkemesi henüz kurulmamış olan yerlerde bu kabîl dâvalara bu kanundaki esas ve usullere göre o yerdeki görevli mahkeme tarafından bakılır.

İKİNCİ MADDE — İş mahkemeleri, sulh yargıcının başkanlığında bir iş veren, bir işçi temsilcilerinden teşekkül eder.

Her ilçede iş mahkemesine katılacak iş veren temsilcileri, en yakın ticaret ve sanayi odası, işçi temsilcileri o yer için en yakın işçi sendikaları tarafından gösterilecek on ikişer aday arasından bir asli ve üç yedek olmak üzere Adalet ve Çalışma Bakanlıklarınca tâyin olunur. İşçi ve iş veren üyelerin görev süreleri iki yıldır. Gerek asli ve gerek yedek üyelere, tâyinlerini mütaakıp, üye sıfatıyla iştirak ede-

ADALET KOMİSYONUNUN DEĞİŞTİRİŞİ

İş Mahkemeleri Kanunu tasarısı

MADDE 1. — İş Kanununa göre işçi sayılan kimselerle (o kanunun 2 nci maddesinin Ç fıkrasında yazılı işlerde çalışanlar hariç) iş veren veya iş veren vekilleri arasında iş akdinden veya İş Kanununa dayanan her türlü hak iddialarından doğan hukuk uyumsuzluklarının çözülmesi ile görevli olarak lüzum görülen yerlerde iş mahkemeleri kurulur.

Bu mahkemeler :

A) 5018 sayılı Kanunun 4 ncu maddesinin E fıkrasına göre sendikaların açacakları ve bu sıfatla aleyhlerine açılacak hukuk dâvalarına;

B) İşçi Sigortaları Kurumu ile sigortalılar veya yerine kaim olan hak sahipleri arasındaki uyumsuzluklardan doğan itiraz ve dâvalara da bakarlar.

İş mahkemesi kurulmamış olan yerlerdeki bu dâvalara o yerde görevlendirilecek mahkeme tarafından temsilei üyeler alınmaksızın bu kanundaki esas ve usullere göre bakılır.

Filî ve hukuki imkânsızlıklar dolayısıyla iş mahkemesinin toplu olarak görevini yapamadığı hallerde de yukarıki fıkra hükmü uygulanır.

MADDE 2. — İş mahkemeleri bu iş için görevlendirilen yargıcın başkanlığında bir iş veren temsileisi ile bir işçi temsilcisinden teşekkül eder.

Bu mahkemeye katılacak iş veren temsilcileri o yerdeki iş veren sendikaları idare kurullarının, işçi temsilcileri ise o yerdeki temsilei işçilerin toplanarak gizli oyla seçecekleri on ikişer aday arasından birer asli ve üçer yedek olmak üzere Adalet ve Çalışma Bakanlıklarınca tâyin olunur.

İş veren sendikası bulunmayan yerlerde iş veren temsilcileri, en yakın Ticaret ve Sanayi

Hü.

cekleri bütün işlerde tarafsızlıklarını muhafaza edeceklerine ve müzakereleri ifşa etmeyeceklerine dair başkan tarafından yemin ettirilir.

Asli üyelerin bulunmadığı hallerde yedek üyelerle mahkeme teşkil olunur.

ÜÇÜNCÜ MADDE — İş veren veya işçi temsilcisi olarak iş mahkemesinde görevlendirilebilmek için :

- a) Türk vatandaşı olmak,
- b) 30 yaşını bitirmiş olmak,
- c) Türkçeyi konuşur ve okur, yazar olmak,
- d) Şeref ve haysiyeti kırıcı bir suçtan veya ağır hapsi müstelzim bir cürümden mutlak surette veya üç aydan fazla hapsi müstelzim bir suçtan mahkûm olmamış bulunmak,
- e) Bulunduğu yerde en az bir yıldan beri iş veren veya işçi olarak çalışmış olmak,
- f) Sendikalarının veya ticaret ve sanayi odalarının yönetim kurullarında üye bulunmak, şarttır.

DÖRDÜNCÜ MADDE — İş mahkemesinin işçi ve iş veren üyelerinin reddi yazılı veya sözlü olarak yapılabilir. Sözlü yapıldığı takdirde keyfiyet zabıtnameye yazılır ve talebi yapanın imzası alınır.

Ret talebi, reddi istenen üyenin yerine yedek üye alınarak mahkemece umumi hükümler dairesinde tetkik olunur. Ancak ret talebinin kabulü hakkındaki karar aleyhine temyiz yolu-

Ad. K.

Odasınca seçilir.

Seçimlerin şekil ve usulleri Adalet ve Çalışma Bakanlarınca hazırlanacak bir tüzükle tesbit edilir.

Asli üyelerin bulunmadığı hallerde yedek üyeler başkan tarafından çağırılarak mahkeme teşkil olunur.

Temsilcilerin görev süreleri iki yıldır.

MADDE 3. — Gerek asli ve gerek yedek üyelere, tâyinlerini mütaakıp başkan tarafından, üye sıfatı ile iştirak edecekleri bütün işlerde kanuna riayet edeceklerine ve tarafsızlıklarını muhafaza edebileceklerine ve müzakereleri ifşa etmeyeceklerine dair yemin ettirilir.

MADDE 4. — İş mahkemesine üye seçilebilmek için :

- A) Türk vatandaşı olmak;
- B) 30 yaşını bitirmiş olmak;
- C) Türkçe konuşur ve okur yazar olmak;
- D) Medeni ve siyasi haklardan mahrum olmamış bulunmak;
- E) Ağır hapsi müstelzim veya şeref veya haysiyeti kırıcı bir suçtan mutlak surette veya üç aydan fazla hapis cezası ile mahkûm olmamış bulunmak;
- F) Bulunduğu yerde devamlı olarak en az bir yıldan beri iş veren veya iş veren vekili veya yahut işçi olarak çalışmış olmak; (Fasılalı ve mevsimlik işlerde çalışanların, geçmiş hizmet müddetlerinin yekûnu nazara alınır.) şarttır.

MADDE 5. — İş mahkemelerinde açılacak her dâva, açıldığı tarihte dâva olunanın Medeni Kanun gereğince ikametgâhı sayılan yer mahkemesinde bakılabileceği gibi, işçinin işini yaptığı iş yeri için yetkili mahkemede de bakılabilir. Bunlara aykırı mukavele muteber sayılmaz.

MADDE 6. — İş mahkemesinin işçi ve iş veren üyelerinin reddi yazılı veya sözlü olarak yapılabilir. Sözlü yapıldığı takdirde keyfiyet zabıtnameye yazılır ve istemi yapanın imzası alınır.

Ret istemi, reddi istenen üyenin yerine yedek üye alınarak, yedekler de reddolunmuş ise yalnız yargıç tarafından umumi hükümler dairesinde karara bağlanır.

Hü.

na müracaat olunamaz. Ret talebinin reddi üzerine temyiz yoluna müracaat olunabilirse de Yargıtayca verilecek karara karşı ısrar ve karar tashihi caiz değildir.

BEŞİNCİ MADDE — İş mahkemelerinde şifahi yargılama usulü uygulanır. İlk oturumda tarafların bizzat hazır bulunmaları lâzımdır. Bu oturumda mahkeme tarafları sulha teşvik eder; uzlaşmadıkları veya taraflardan birisi gelmediği takdirde yargılamaya devam olunur.

ALTINCI MADDE — İş mahkemesinin nihai kararlara tefhim tarihinden itibaren yedi gün zarfında temyiz olunabilir.

İş mahkemesinin kararı, Yargıtayca diğer işlere tercihan tetkik edilir.

Yargıtay kararlarına karşı ısrar edilemez ve karar tashihi istenilemez.

YEDİNCİ MADDE — İş mahkemelerinin çalışma zamanları ihtiyaca göre haftanın münasip günleri ve iş yerlerinin tatil olduğu saatler nazara alınarak Adalet Bakanlığınca tesbit olunur.

SEKİZİNCİ MADDE — İş Kanununun uygulanması ile görevli olan idari makamlar, kendilerine yapılan müracaatları on beş gün içinde idari yoldan neticelendiremedikleri ve adli mercilerin vazifesi içinde gördükleri takdirde bu hususa dair evrak ve belgeleri yetkili iş mahkemesine tevdi ederler. Bu suretle dâva açılmış sayılır. Mahkeme re'sen gün tâyin ederek tarafları dâvet eder.

Ad. K.

Ret isteminin kabulü hakkındaki karar aleyhine itiraz ve temyiz yoluna başvurulamaz. Ret isteminin reddi üzerine itiraz olunabilir.

İtiraz iş mahkemesinin bulunduğu bölge ağır ceza mahkemesince tetkik olunarak kesin şekilde bir karara bağlanır.

Mahkeme toptan reddolunur veya yargıç ile bir üye birlikte reddedilirse, yargıç tebean Hukuk Mahkemeleri Usulü Kanunundaki hükümlere göre işlem yapılır.

MADDE 7. — İş mahkemelerinde şifahi yargılama usulü uygulanır. İlk oturumda mahkeme tarafları sulha teşvik eder. Uzlaşmadıkları ve taraflar veya vekillerinden birisi gelmediği takdirde yargılamaya devam olunarak esas hakkında hüküm verilir.

İş Kanununun 79 ncu maddesinde yazılı uzlaşma teşebbüsünün yapılmamış olması dâvanın kabulüne ve görülmesine mâni teşkil etmez.

MADDE 8. — İş mahkemesinin nihai kararları tefhim tarihinden itibaren sekiz gün zarfında temyiz olunabilir.

İş mahkemelerinden verilen kararlar, Yargıtayca iki ay zarfında tetkik olunarak karara bağlanır.

Yargıtayın bu kararlara karşı karar tashihi istenemez.

MADDE 9. — İş mahkemelerinin çalışma zamanları ihtiyaca göre haftanın münasip günleri ve iş bakımından günün münasip saatleri nazara alınarak Adalet Bakanlığınca tesbit olunur.

MADDE 10. — İş Kanununun uygulanması ile görevli olan idari merciler, kendilerine yapılan müracaatları on beş gün içinde idari yoldan neticelendiremedikleri ve iş mahkemelerinin görevi içinde gördükleri takdirde, bu hususa dair olan evrak ve belgeleri yetkili iş mahkemesine tevdi ederler. Mahkeme, re'sen gün tâyin ederek tarafları dâvat ve müracaat sahibinin dâvacı olduğunu tesbitten ve zabıtnameye imzasını aldıktan sonra bu kanundaki esas ve usullere göre dâvayı görerek kararını verir. İdari merciin bu yoldaki tevdi mahkemenin göreve mütaallik kararını takyit etmez.

Hü.

DOKUZUNCU MADDE — İş mahkemelerinde işçiler tarafından açılan dâvalar tebligat ücretinden ve her türlü resim ve harçtan muaftır.

ONUNCU MADDE — İş mahkemelerinin işçi ve iş veren temsilcisi üyeleri vazife görmek üzere çağırıldıkları oturuma gelmedikleri takdirde Başkan keyfiyeti yazı ile o yerdeki asliye hukuk yargısına bildirmeye mecburdur. Asliye hukuk yargıcı mazeretsiz gelmiyen üyeyi ilk defasında 5 - 50 liraya, tekrürü halinde 25 - 250 liraya kadar para cezasına mahkûm eder. Bu ceza inzibati mahiyettedir.

ON BİRİNCİ MADDE — İş mahkemelerinin işçi ve iş veren temsilcisi üyelerine gördükleri vazife karşılığı olarak Çalışma Bakanlığınca huzur ücreti verilir. Bu ücretin verilme esası ve şartlarıyla miktarı, Adalet, Maliye ve Çalışma Bakanlıklarınca müştereken tesbit olunur.

Ad. K.

MADDE 11. — İş mahkemelerinde açılan dâvalar tebligat ücretinden ve her türlü resim ve harçtan muaftır.

MADDE 12. — İş mahkemelerinin asli ve yedek işçi ve iş veren temsilcisi üyelerinden biri üye olmak için gereken vasıflardan birini kaybeder veya vazife görmek üzere çağırıldığı halde iki ay devamlı olarak mazeretsiz gelmezse iş mahkemesinin bölgesi içinde bulunduğu ağır ceza mahkemesinin kararı ile görevinden çıkarılır.

Bu işlem için iş mahkemesi bir yazı ile keyfiyeti ağır ceza savcılığına bildirir ve bu yazının bir örneğini de ilgiliye tebliğ eder.

Görevinden çıkarılması istenilen üye üç gün içinde itirazda bulunabilir. Cumhuriyet savcısı bu husustaki yazıyı ve varsa üyenin itirazını ağır ceza mahkemesine tevdi eder. Mahkeme bir hafta içinde kararını verir. Bu karar kesin-dir.

MADDE 13. — İş mahkemelerinin işçi ve iş veren temsilcisi üyelerinin mazeretsiz olarak vazifeye gelmemeleri halinde 12 nci madde hükmüne göre yapılacak işlem sonunda ağır ceza mahkemesince ayrıca haklarında beş liradan elli liraya kadar para cezasına hükümlenabilir. Bu ceza inzibati mahiyettedir.

MADDE 14. — İş mahkemelerinin işçi ve iş veren temsilcisi üyelerine gördükleri vazife karşılığı olarak Çalışma Bakanlığınca bir ödenek verilir. Bu ödenek işçi temsilcisinin mensup olduğu iş yerinde aldığı günlük ücret tutarından aşağı olamaz. Ödenegin verilme esas ve şartları ile miktarı, Adalet, Maliye ve Çalışma Bakanlıklarınca müştereken tesbit olunur.

Munzam olarak bu görev verilmiş ise aynı esaslara göre yargıca da ödenek verilir.

MADDE 15. — Bu kanunda sarahat bulunmayan hallerde Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümleri uygulanır.

MADDE 16. — İş Kazalarıyla Meslek Hastalıkları ve Anahk Sigortaları hakkındaki 4772 sayılı Kanunun 67 nci ve İhtiyarlık Sigortası hakkındaki 5417 sayılı Kanunun 38 nci maddelerinin ikinci fkraları hükümleri kaldırılmıştır.

Hü.

ON İKİNCİ MADDE — Bu kanun yayımından altı ay sonra yürürlüğe girer.

ON ÜÇÜNCÜ MADDE — Bu kanunu Çalışma ve Adalet Bakanları yürütür.

Başbakan
Ş. Günaltay

Devlet Bakanı ve
Dış B. V.
N. S. Sümer

Millî Savunma Bakanı
H. Çakır
Dışişleri Bakanı

Millî Eğitim Bakanı
T. Banguoğlu
Eko. ve Ticaret Bakanı
C. S. Barlas

G. ve Tekel Bakanı
Dr. F. Ş. Bürge
Ulaştırma Bakanı
Dr. Kemal Satır

Devlet Bakanı
Baş. B. Yardımcısı
N. Erim

Adalet Bakanı
Fuad Sirmen

İçişleri Bakanı
E. Erişirgöl

Maliye Bakanı
İ. R. Aksal

Bayındırlık Bakanı
Ş. Adalan

Sa. ve So. Y. Bakanı
Dr. K. Bayizit

Tarım Bakanı
Cavid Oral

Çalışma Bakanı
Reşat Ş. Siner

Ad. K.

MADDE 17. — Bu Kanun yayımı tarihinden altı ay sonra yürürlüğe girer.

MADDE 18. — Bu Kanunu Adalet ve Çalışma Bakanları yürütür.